

למשמעות כפילות התשובה בפרשת ניצבים

הרב ברוך גיגי

1. **דברי הימים א, כח, ח-ט:** ועתה לעיני כל ישראל קהל ידוד ובאזני א-להינו שמרו ודרשו כל מצות ידוד א-להיכם למען תירשו את הארץ הטובה והנחלתם לבניכם אחריכם עד עולם: ואתה שלמה בני דע את א-להי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה כי כל לבבות דורש ידוד וכל יצר מחשבות מבין אם תדרשנו ימצא לך ואם תעזבנו יזניחך לעד.
2. **רמב"ם קריאת שמע א, ב:** ומה הוא קורא שלשה פרשיות אלו הן: שמע והיה אם שמוע ויאמר, ומקדימין לקרות פרשת שמע מפני שיש בה יחוד השם ואהבתו ותלמודו שהוא העיקר הגדול שהכל תלוי בו
3. **רמב"ם תשובה י, ג:** וכיצד היא האהבה הראויה הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאוד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה, יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו שוגים בה תמיד כמו שצונו בכל לבבך ובכל נפשך, והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני, וכל שיר השירים משל הוא לענין זה
4. **רמב"ם שם ו:** דבר ידוע וברור שאין אהבת הקדוש ברוך הוא נקשרת בלבו של אדם עד שישגה בה תמיד כראוי ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה, כמו שצוה ואמר בכל לבבך ובכל נפשך, אינו אוהב הקדוש ברוך הוא אלא בדעת שידעהו, ועל פי הדעה תהיה האהבה אם מעט מעט ואם הרבה הרבה, לפיכך צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג כמו שבארנו בהלכות יסודי התורה
5. **חובות הלבבות לרבנו בחיי – הקדמה:** אך חכמת התורה מתחלקת לב' חלקים: האחד מהם לדעת חובות האברים והיא החכמה הנראית, והשני לדעת חובות הלבבות והם המצפונים והיא החכמה הצפונה. . וממצוות עשה שבחובות הלבבות, שנאמין כי יש לעולם בורא בראו מאין ושאין כמוהו, ושנקבל עלינו יחודו ושנעבדהו בלבנו ושנתבונן בפלאי יצירותיו, כדי שיהיו לנו לאות עליו ושנבטח בו ושנכנע מפניו ושנירא אותו ונפחד ונבוש מהשקיפו על נגלותינו ונסתרותינו ושנכסוף לרצונו וניחד מעשינו לשמו ושנאהב את אוהביו, כדי להתקרב אליו ונשנא את שונאיו והדומה לזה ממה שאינו נראה מן האברים... בקשתיו בספר התורה ומצאתיו שנזכר בו פעמים רבות, כמו שנאמר ואהבת את ה' א-להיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, ואמר לאהבה את ה' א-להיך לשמוע בקולו ולדבקה בו, ואמר לאהבה את ה' א-להיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם, ואמר אחרי ה' א-להיכם תלכו ואתו תיראו, ואמר ועתה ישראל מה ה' א-להיך שואל מעמך כי אם ליראה, .. ואח"כ השיב את כל העבודה אל הלב ואל הלשון, כמו שנאמר כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום וגו' לא בשמים היא וגו' ולא מעבר לים היא וגו' כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו.
6. **ר' יוסף בכור שור, דברים ל, א:** והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה: הברכה בדורות הכשירים ששומרים המצות, כגון בימי יהושע, כדכתיב "ויעבד ישראל את ה' כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי - יהושע", ובימי - שמואל דכתיב "וינהו כל בית ישראל אחרי ה'", ובימי השופטים הכשרים, ובימי דוד ושלמה, וכיוצא בהם; והקללה: בימי ירבעם ואחאב ואמון ויהויכין וכיוצא - בהם. והשבות אל לבבך: את הדברים הללו שאני אומר לך. בכל הגוים: בגלות שתהיה שם, ותתן לבבך ודאי שקבלת - הברית ולא - עמדת בו.
7. **רמב"ן ויקרא כו, טז:** אבל הברית שבמשנה תורה ירמז לגלותנו זה ולגאולה שנגאל ממנו. כי הסתכלנו תחילה שלא נרמז שם קץ וקצב ולא הבטיח בגאולה, רק תלה אותה בתשובה. ולא הזכיר בעבירות ההם שיעשו אשרים וחמנים ושיעבדו עבודת כוכבים כלל, אבל אמר, (דברים כח טו) והיה אם לא תשמע בקול ה' א-להיך לשמור לעשות את כל מצותיו וחוקותיו. אמר, כי מפני שיעברו על קצת מצותיו שלא ישמרו ויעשו את כולן יענשו

8. **רמב"ן דברים לו:** ומל ה' א-להיך את לבבך - זהו שאמרו (שבת קד א) הבא לטהר מסייעין אותו, מבטיחך שתשוב אליו בכל לבבך והוא יעזור אותך. ונראה מן הכתובים ענין זה שאומר, כי מזמן הבריאה היתה רשות ביד האדם לעשות כרצונו צדיק או רשע, וכל זמן התורה כן, כדי שיהיה להם זכות בבחירתם בטוב ועונש ברצונם ברע. אבל לימות המשיח, תהיה הבחירה בטוב להם טבע, לא יתאוה להם הלב למה שאינו ראוי ולא יחפוץ בו כלל. והיא המילה הנזכרת כאן. כי החמדה והתאוה ערלה ללב, ומול הלב הוא שלא יחמוד ולא יתאוה. וישב האדם בזמן ההוא לאשר היה קודם חטאו של אדם הראשון, שהיה עושה בטבעו מה שראוי לעשות ולא היה לו ברצונו דבר והפכו, כמו שפירשתי בסדר בראשית (ב ט):

וזוהו מה שאמר הכתוב בירמיה (לא ל - לב), הנה ימים באים נאם ה' וקרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה לא כברית אשר כרתי את אבותם וגו', כי זאת הברית אשר אכרות את בית ישראל אחרי הימים ההם נתתי את תורתך בקרבם ועל לבם אכתבנה, וזהו בטול יצר הרע ועשות הלב בטבעו מעשהו הראוי. ולכך אמר עוד (שם פסוקים לב לג) והייתי להם לא-להים והמה יהיו לי לעם ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר **דעו את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם**, ובידוע כי יצר לב האדם רע מנעוריו וצריכים ללמד אותם, אלא שיתבטל יצרם בזמן ההוא לגמרי.

9. **רבנו בחיי שם ח':** ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום. אחר שאמר: ושבתי, ואמר: ואתה תשוב, הוסיף ואמר: אשר אנכי מצוך היום. וכן אמר למעלה: ככל אשר אנכי מצוך היום, וזה לבאר כי עקר התשובה אינו אלא לאחוז ולתמוך דרך תורת משה, ולכך יזכיר עם התשובה בכל פעם ופעם: אשר אנכי מצוך היום. וזה דבר ירמיה: (ירמיה ב, יז) "הלא זאת תעשה לך עזבך את ה' אל-היך בעת מוליכך בדרך", כלומר בדרך הידוע הוא דרך תורת משה שהחזיקו בו אבותיך הראשונים

10. **רבנו בחיי דברים ו:** (כד) ויצונו ה' לעשות את כל החקים האלה ליראה את ה' א-להינו. באר בכאן שכר המצות, ואמר: כי העיקר והכוונה שנצטוונו בכל החקים האלה הוא יראת השם, והוא יסוד לכל המצות. וכשאמר: לטוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה, באר כי המצות יש בהן **תועלת לגוף ולנפש**. "לטוב לנו כל הימים", זה **תועלת הנפש לעוה"ב**, כי הם הם הנקראים "ימים", וזהו מה שכתוב בצדיקים: (בראשית כד, א) "בא בימים", בלשון ידיעה, כי הוא מתקרב לאותן הימים הארוכים הנצחיים, אותן שהזכיר דוד עליהם: (תהלים לד, יג) "מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב", כי באותן הימים יזכה האדם לטוב הצפון, "**לחיותנו כהיום הזה**", **תועלת הגוף בעולם הזה**. והוסיף בו ה"א לפי שהעולם הזה נברא בה'. ומה שהקדים תחלה תועלת הנפש, למעלתו, ועוד כי העולם הבא נברא קודם העולם הזה. ואח"כ אמר: וצדקה תהיה לנו לפני ה' א-להינו, הוסיף לבאר כי אותו טוב שיהיה לנו יהיה "לפני ה' א-להינו", וקראו "צדקה", זהו שאמר: וצדקה תהיה לנו, לפני ה' א-להינו, וזה בעולם הנשמות.

11. **רש"ר הירש שם:** ויצונו וגו'. כל מצוות התורה כלולות כאן במושג החקים. במצרים למדנו להכיר את תוצאות הרורות הרוחנית, המוסרית והחברתית, ולעומתה קרויים כאן כל העדות, החוקים והמשפטים כאחד בשם "חקים", כי הם היסוד הנתון מאת ה' ובהם פילס ה' את מעגלות חיינו על מנת שנפתח במסגרתם את כל חיינו הרוחניים, החושניים והחברתיים. ההתחייבות הנבעת מההיסטוריה של היותנו לעם הופכת את כולם לחוקים, והיא מבטיחה להם קיום נצחי בלא שינוי. עלינו לקיים את כולם רק ליראה את - ה' א-להינו. יחד עם זה אנחנו זוכים בהם לאושר נצחי ולחיים של אמת. תכלית קיום המצוות היא "יראת ה'" והתוצאה של קיום המצוות היא לטוב לנו, לחיותנו. "**טוב לנו**" הוא ההתאמה ההרמונית בין כל הבא עלינו לבין הטוב לנפשנו; "חיותנו" הוא התפתחות כל ישותנו בהתאם ליעוד חיינו